

HISTORICKÁ EXPOZÍCIA – multifunkčná sála, chodba prípadne 1 miestnosť

MULTIFUNKČNÁ SÁLA

V sále sa prezentujú najdôležitejšie informácie o objekte, historický prehľad rokov obce, archeologické nálezy a osobnosti obce s prepojením na hlavné mesto Bratislava

1. Kaštieľ a sýpka

Kaštieľ

Charakteristika skúmaného objektu

Kaštieľ a sýpka stoja v južnej časti obce, sýpka západne od kaštieľa. Kaštieľ je prízemná obdĺžniková, čiastočne podpivničená stavba s dvoma vstupmi. Hlavný vstup je cez portikus na severovýchodnej fasáde, druhý vstup je v jeho osi na juhozápadnej fasáde. Základom dispozície je trojtrakt v pozdĺžnom smere v strede s chodbou. V južných priestoroch juhozápadného traktu sa zachovali zvyšky starších omietok s nástennými maľbami. Fasády sú hladké, len s kamennými šambránami okien a vstupnými portálmi. Úprava parku, resp. jeho torzo, má prírodno-krajinársky charakter s dlhodobou zanedbanou údržbou porastov a komunikácií. Pôvodné miesta trávnikových plôch a kvetinových záhonov zanikli v dôsledku terénnych úprav. Kaštieľ i park sú v narušenom stave, poznačené nedokončenou obnovou v 70. – 90. rokoch 20. storočia a zanedbanou údržbou.

Stavebno-historický vývoj

Kaštieľ je reprezentantom menšieho vidieckeho objektu, ktorý neslúžil ako hlavné sídlo majiteľov. Jeho staviteľom bol Peter Szapáry. V prvej stavebnej etape datovanej na základe archívneho výskumu medzi roky 1757 – 1781 bol postavený prízemný, čiastočne podpivničený trojtraktový objekt s jednoduchou dispozíciou. Vchádzalo sa do úzkej vstupnej chodby ústiacej do stredného komunikačného traktu. Severovýchodný trakt tvorili miestnosti zaklenuté valenými klenbami slúžiace ako zázemie, stredný trakt bola chodba zaklenutá pruskými klenbami. Juhozápadný obytný trakt mal v strede sálu, po stranách ktorej boli miestnosti s plochým stropom, prepojené enfiládou. V strednej chodbe boli vymurované prikladacie otvory nepriameho vykurovania. Komínové prieduchy boli vyvedené do dvoch mohutných komínov v krove. Podpivničená bola len južná časť objektu. V druhej stavebnej etape datovanej okolo roku 1807, počas vlastníctva Jozefa Szapáryho, rozšírili suterén južným smerom pristavaním dvoch miestností prístupných z exteriéru. K hlavnej severovýchodnej fasáde pristavali dnešný portikus. Miestnosti juhozápadného traktu vymaľovali nástennými maľbami s motívmi kvetov, klasov a poľnohospodárskeho náradia. Pri obnove v 70. – 90. rokoch 20. storočia osadili nový krov, okenné šambrány, stropy v juhozápadnom trakte a vo veľkom rozsahu odstránili omietky. Z remeselných detailov vynikajú barokové okenné mreže a interiérové dvere. Bezprostredné okolie kaštieľa tvoril park i účelová záhrada. Park bol komponovaný ako voľná príroda, kde sa skupiny stromov striedali s trávnatými porastmi. Vznikol na konci 19. storočia. Z umeleckohistorického hľadiska si najväčšiu pozornosť zaslúžia nástenné maľby juhozápadného traktu, ktoré sú riešené ako imitácia tapiet alebo solitérnych rámovaných obrazov čerpajúcich námety z poľnohospodárstva. Reprezentujú kvalitnú dobovú umeleckú úroveň.

Návrh obnovy

Základom obnovy by mala byť rekonštrukcia stavu objektu zo začiatku 19. storočia s rešpektovaním starších štruktúr a ponechaním nerušivých stavebných výmen z druhej polovice 20. storočia. Zachované nástenné maľby budú reštaurované. Situovanie kaštieľa, jeho charakter a architektúra si vyžaduje navrátenie adekvátnej plochy parku v takom rozsahu, aby bolo možné obidve budovy (kaštieľ

i sýpku) opticky odčleniť od okolitej zástavby. Pričlenením tejto plochy ku kaštieľu sa vytvorí adekvátny priestor v okolí pamiatky a zároveň sa umožní jej kvalitnejšie využitie.

Sýpka

Charakteristika skúmaného objektu

Sýpka je obdĺžniková, dvojpodlažná nepodpivničená stavba s dvoma vstupmi oproti sebe v strede dispozície. Dispozícia na oboch podlažiach je halová, na prvom nadzemnom podlaží s valenými klenbami, na druhom s drevenými piliermi, ktoré nesú trámový strop. Krov nad objektom má sústavu ležatej stolice. Fasády sú jednoduché, s kamennými šambránami okien bez výplní, len s mrežami.

Stavebno-historický vývoj

Sýpku nechal postaviť pravdepodobne Baltazar Egresdy, ktorý vlastnil Čunovo v 16. – 17. storočí, ako súčasť väčšieho, dnes neexistujúceho areálu situovaného západne od sýpky. V prvej stavebnej etape datovanej do druhej polovice 16. až prvej polovice 17. storočia postavili sýpku v dnešnej hmote a pôdoryse ako dvojpodlažný nepodpivničený objekt s rozmermi približne 38 x 12 m. Zastrešili ho sedlovou strechou s dvoma vysokými štítmí. Prvé nadzemné podlažie zakryli stropom s dvoma radmi valených lunetových klenieb sklenených do ôsmich kamenných pilierov. Na druhé nadzemné podlažie osadili rovnako v pozdĺžnom smere osem drevených pilierov, ktoré niesli prievlak votknutý do káps. Miesta hranenia, rozmery nábehov ako i kotviacich káps si tesár vyznačil červenou ceruzkou. Na prievlak nasadili drevený trámový strop. Dendrochronologické datovanie určilo najskorší možný dátum vyťatia siedmich pilierov roky 1556 ± 10, pre jeden pilier rok vyťatia stromu 1518 ± 10 rokov. Na piliere použili drevo z dubov rastúcich v dunajských nivách. Podlažia prevetrávali pravouhlé okenné otvory v tvare obdĺžnika postaveného na šírku, kryté asi okenicami. V 18. storočí vymenili konštrukciu krovu. Na základe konštrukčnej typológie môžeme jeho konštrukciu zaradiť medzi neskoršiu fázu krovov ležatých stolíc 18. storočia. Pri jeho výstavbe boli použité drevené prvky zo staršieho krovu (dendrochronologické datovanie krovky rokom vyťatia 1551 – 1553). Predpokladáme, že bol delený na dve podlažia. V 19. – 20. storočí sa na krove realizovali výrazné zásahy, ktoré viedli k jeho konštrukčnému oslabeniu, zároveň premurovali korunnú rímsu. Fasády sýpky omietli novou štruktúrovanou hrubozrnnou omietkou.

Návrh obnovy

Náročnosť obnovy je daná vysokou mierou zachovania renesančných a barokových drevených konštrukcií. Musí jej predchádzať vypracovanie drevárskeho a statického posudku, ktoré budú prioritne zamerané na ich maximálne zachovanie. Po ich spracovaní budú určené priority obnovy. Druhým predpokladom úspešnej obnovy je zvolenie novej adekvátnej funkcie vo vzťahu k charakteru dispozície a rozsahu zachovania pôvodných konštrukcií.

https://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/rocenkaPamVyskum/2010/Rocenka_pam_vyskum_2010_1-52.pdf

Forma prezentácie:

3D Maketa kaštieľa a sýpky s popisom, zároveň aj s vnútornou prezentáciou miestnosti

Vedľa makety, 2 menšie tabule uchytené k zemi so stručnými popismi

Na zemi/stene veľká 3D mapa Európy s priblížením Ba regiónu, Bratislavy a Čunova

2. História Čunova - prehľad udalostí podľa storočí

13. storočie

1232

Prvé historické zmienky o obciach v našich krajoch súviseli bežne s cirkevným evidovaním jednotlivých cirkevných spoločností. Prvá písomná zmienka o Čunove z roku 1232 za vlády Ondreja II. súvisí so záznamom v biskupstve Győr, ktoré bolo založené uhorským kráľom svätým Štefanom v roku 1001.

1235

Po roku 1235 prežila krajina obdobie pustošenia Tatármi. V tej dobe bolo vyvraždené pôvodné Slovensko – maďarské obyvateľstvo. Územie bolo dosídlené nemeckým obyvateľstvom.

1258

Doklad z roku 1258 hovorí o rozdelení územia a spomína sa v ňom dedina Chun.

1271

Územie bolo sužované vojnami až do júla 1271, kedy bol podpísaný Bratislavský mier.

1291

Ondrej III. udelil 2. decembra 1291 Bratislave a richtárovi Jakubovi mestské výsady. Čunovo, Jarovce a Rusovce sa stali hranicami Mošonskej župy a tvorili hranicu medzi Horným a Dolným Uhorskom.

14./15. stor.

epidémia vyľudnila celé osady a medzi nimi aj Čunovo. Panovník povolal na dosídlenie nemecké obyvateľstvo a z toho obdobia pochádza názov Čunova – Sándorf (Piesky).

16. storočie

1515-1575

Podľa historikov bolo pre obec prelomovým obdobím 16. storočie, kedy sa výrazne zmenilo zloženie obyvateľstva, pretože sem prichádzajú v prvej migračnej vlne Chorváti, ktorí utiekali v tomto období pred tureckým vojskom do Horného Uhorska. Posledným úderom bola porážka Uhorskej armády Tureckou pri meste Moháč v roku 1526. Počas pochodu na Viedeň turecké vojská vypálili aj Čunovo. Potom nastalo presídľovanie chorvátov z Balkánskeho poloostrova na toto územie. Išlo o organizované presúvanie pracovnej sily z jedného panstva na druhé v rámci uherského kráľovstva. Chorváti tu našli druhú vlasť a výhodné podmienky, pretože boli oslobodení na 3 až 6 rokov od daní.

50. roky 16. stor.

V 50-tych rokoch 16. stor. sa Rusovcami a Čunovom prehnalo španielske žoldnierske vojsko a odohrávali sa tu tuhé protiturecké boje. Kvôli tomu boli Čunovčania oslobodení od daní. V 16 stor. vlastnili grófi z Jura a Pezinka a z časti Horváthovci a stretávame sa aj s menom zemana Krištofa Vajdu. Obyvateľstvo obce sa živilo najmä povozníctvom, prevozníctvom a mlynárstvom.

17. storočie

V 17 stor. sa stretávame po prvý raz s organizovanou správou a richtárom, ktorý už vlastní typárium – obecnú pečať. Za vlády Márie Terézie sa upravili cesty a jedna z nich viedla cez Čunovo do Mošoňu a do Hainburgu.

18. storočie

V roku 1767 vydala Mária Terézia urbáriálny patent. Založili sa pozemkové knihy vlastníkov. Zaviedli sa svetské matriky a začali sa písať priezviská.

20. storočie

V roku 1905 odkúpili veľkostatky od Zichyovcov gróf Lonay, manžel belgickej princeznej Štefánie. Po prvej sv. vojne sa stalo Čunovo súčasťou Maďarska a názov obce bol Dunacsun.

1947

Po skončení 2. sv. vojny 15. októbra 1947 bola zadunajská časť na základe Parížskej mierovej konferencie pripojená k Československej republike.

1972

V roku 1972 bola pripojená ako mestská časť k hl. m. Bratislava

Forma prezentácie:

1 ks veľkej podsvietenej tabule s uvedenými informáciami na stene/ na stene - 3D časová os so znázornenými vybranými udalosťami

3. História Čunova spätá s Dunajom

Čunovo od konca 17. storočia a v 18. storočí

Dunaj bol v tomto období divokou riekou s vnútrozemskou delťou. Tok rieky sa neustále menil, najmä vtedy, keď sa rieka vyliala zo svojho koryta a zaplavila okolie. K povodniam dochádzalo asi každý rok, ale ich intenzita bola v jednom roku väčšia, v druhom zasa menšia. Povodne vytvárali veľké množstvo ostrovov s bujnou vegetáciou. V zápisoch Mošonskej župy sa Čunovo viackrát spomína v súvislosti so škodami, ktoré povodne spôsobili a museli to byť vážne udalosti, keď sa nimi Mošonská župa zaoberala. Panstvo aj ľudia si boli vedomí toho, že prúd vody treba vychýliť, aby sa opäť nezahryzol do brehu a nenapáchal ďalšie škody, preto na brehu rieky stavali hrádze a ďalšie bezpečnostné opatrenia. V dôsledku toho v nasledujúcich rokoch obec už nebola zasiahnutá záplavami. Obec tak už viac nestrádala, ale okolie sa neustále menilo a hlavný tok Dunaja sa presunul ďalej od obce. V 19. storočí sa situácia okolo Dunaja naďalej menila. Posledné veľké zmeny nastali pred dvadsiatimi rokmi, keď štát vybudoval vodné dielo na Dunaji. V Čunovskom chotári vyrúbali väčšinu lesov a zmizli aj lúky.

Čunovský chotár – lesy

Pre Čunovo je charakteristická rieka Dunaj s množstvom ramien, pričom hneď vedľa obce tečie Malý Dunaj. Mohli sme prichádzať aj lode, lebo obec sa nachádzala priamo pri hlavnom koryte Dunaja. Dunaj sa každý rok jeden alebo dva krát vylial zo svojho koryta, väčšinou na začiatku leta koncom júna a začiatkom júla, keď sa v Alpách topil sneh. Vtedy bol les celkom pod vodou. Treba povedať, že to

malo aj svoje výhody. S vodou totiž prišli aj ryby a keď voda klesla, bol to doslova raj pre rybárov, ktorých bolo v Čunove vždy veľa, dokonca mali aj svoj rybársky cech.

Čunovský chotár – polia

V minulosti boli Čunovčania sedliaci a želiari. Obrábali svoje polia a popritom vlastnili aj lesy. Už v tom čase sa v dokumentoch uvádzalo, že čunovské polia sú väčšinou druhu až tretotriedne, pretože boli dosť piesčité a bol v nich veľký podiel ílu. Je možné, že tade pred rokmi tiekol Dunaj a z pôdy vyplavil orniciu. Pri hranici s Rakúskom, ktorú tvorí prírodný strmý zráz (v minulosti pravdepodobne breh Dunaja), boli kedysi aj rozsiahle vinohrady, ktoré zničila choroba v 19. storočí a už neboli nikdy obnovené. (Jive Maász, Jozef Mallinerits - Čunovo – naše selo/naša obec)

Forma prezentácie:

2 Interaktívne panely/obrazovky na stenách

-možnosť preklikávať sa jednotlivými informáciami a fotkami

4. Archeologické nálezy z obdobia Rímskej ríše

Pravobrežná časť Bratislavy, dnešné obce Jarovce, Rusovce, Čunovo boli v staroveku integrálnou súčasťou Rímskej ríše, konkrétne provincie Panonia. Hranicu impéria (Limes Romanus) tvorili opevnené body. V zázemí rímskej stanice/tábora Gerulata, ktorý sa nachádzal v Rusovciach, je doložená existencia civilného osídlenia, poľnohospodárskych usadlostí a viacerých pohrebísk. Jedno z ramien Dunaja tieklo v blízkosti tábora a nachádzal sa tu aj brod, možno aj prístav. Spojenie s vnútrozemím, napojenie na veľké obchodné a dopravné cesty a blízkosť hlavného mesta provincie – Carnunta v susednom Rakúsku, predurčovali tomuto miestu nielen veľký význam, ale aj zodpovednú úlohu. Jazdecké jednotky operovali na veľkom úseku limesu a dohliadali na bezpečné zásobovanie obchod aj v čase mieru.

Archeologický výskum Mestského múzea, ktorý prebiehal pred stavbou diaľnice D2 (paralela s historickými transkontinentálnymi obchodnými cestami na jar v roku 1995, odhalil dôkazy osídlenia lokality od praveku až po súčasnosť. Diaľnica D2 tvorí akúsi historickú paralelu historickým transkontinentálnym obchodným cestám, Jantárovej a Podunajskej, ktoré sa v tomto území križovali. Prieskumy boli realizované západne od Rusoviec a Čunova medzi hraničnými priechodmi Berg – Rajka. V rámci stôp osídlenia bolo odhalených 11 polôh, z čoho dve boli preskúmané. V Rusovciach bolo odkryté rustikálne sídlisko a v Čunove poľnohospodárska usadlosť typu villa rustica, obe z 2.-3. storočia z obdobia Severovcov. (Jive Maász, Jozef Mallinerits - Čunovo – naše selo/naša obec)

Bronzová minca z Čunova

Na minci je portrét rímskej cisárovnej Faustiny staršej, manželky cisára Antonia Pia (138 – 161 n.l.). Narodila sa v roku 105 v rodine, ktorá pochádzala zo Španielska, z vtedajšej rímskej provincie Hispania. Za Antonia Pia sa vydala dávno predtým, ako sa stal cisárom. Po jej predčasnej smrti v treťom roku manželovej vlády, ju cisár vyhlásil za bohyňu a nechal jej v Ríme vybudovať chrám. Na prednej strane mince je vyobrazená hlava cisárovnej s diadémom vo vlasoch. Neúplne zachovaný nápis DIVA FAVSTINA (t.j. božská Faustina) svedčí o tom, že minca bola vyrazená až po roku 141 n.l. Mince s týmto nápisom patria k najčastejšie sa vyskytujúcim minciam s portrétom príslušníčky cisárskej rodiny. Na druhej strane mince je vyobrazená stojaca bohyňa úrody Céres, ktorá drží v ruke fakľu. Na pravej

strane je neúplne zachovaný nápis AVGVSTA (t.j. cisárovná). Písmená SC sú skratkou SENATVS CONSVLTO, čo značí, že minca bola vyrazená s povolením rímskeho senátu. (Jive Maász, Jozef Mallinerits - Čunovo – naše selo/naša obec)

Forma prezentácie:

Menšia výkladná skriňa v rohu miestnosti

- Maketa bronzovej mince a ostatných prezentačných nálezov
- Okulus 2 ks s prepojením na antickú Gerulatu a villa Rustica – spracovanie historického obdobia Rímskej ríše – s prepojením na BA, BSK

5. Osobnosti

Gašpar Laab (1747 – 1834)

- Rodák z Bezenye
- Vynikajúci geodet a kartograf
- Navštevoval piaristické gymnázium v Magyaróvari v rokoch 1758 – 1764
- V stredoškolských štúdiách pokračoval na Collegium Oeconomicum v Senci v rokoch 1765 – 1769
- Od roku 1770 pracoval v Mošonskej župe ako úradník a neskôr od roku 1777 pôsobil ako hlavný inžinier geodet Mošonskej župy
- Znáмым sa stal najmä tým, že v podstate celý život pracoval ako geodet a kartograf pri regulácii Dunaja
- Jeho dielom je aj projektovanie dnešného kanálu pred Čunovom
- Pravidelne prichádzal do Čunova a vždy zhotovil mapu, v ktorej zaznamenal aktuálny stav obce a okolia
- V rokoch 1790 – 1820 zakreslil situáciu okolo Čunova niekoľkokrát. Na mape z roku 1790 je dobre vidieť, že obec, ktorá mala v prvom vojenskom zameraní v roku 1784 hlavnú ulicu s domami a veľkými záhradami po oboch stranách, má zrazu domy len po jednej strane ulice. Z toho vyplýva, že v priebehu šiestich rokov sa musela vyskytnúť ničivá povodeň, ktorá zničila – odplavila polovicu obce. Za vtedajšími humnami zahájili budovanie nových domov, čo Laab označil ako „nova aedificia“, čo po latinsky znamená nová výstavba. V priestore medzi kostolom a kaštieľom postavili približne 15 nových domov. (Jive Maász, Jozef Mallinerits - Čunovo – naše selo/naša obec)

Ágost Sötér (1837 – 1905)

Niektoré archeologické objavy sú len šťastnou náhodou, ktorá je ale veľakrát potrebná na to, aby dejiny a história pochované pod zemou, vystúpili na povrch, a obohatili tak ľudské poznanie. Staroveká Trója mala svojho Heinricha Schliemanna, Kréta zasa Arthura Evansa, staroveký Egypt Giovanni Battistu Belzoniho, Lorda Carnarvona či Howarda Cartera. Svojho objaviteľa sa dočkalo aj staroveké Čunovo, ktorého dávnu minulosť prišiel odkryť Ágost Sötér (1837 – 1905) - advokát, nadšenec pre archeológiu a históriu, zberateľ, zakladateľ a konateľ Historickej a muzeálnej spoločnosti v Mosonmagyaróvari, ktorá bola založená v roku 1885. Práve on sa svojou zanietenosťou ba až tvrdohlavosťou zaslúžil o rozšírenie zaujímavých skutočností o dejinách Čunova. Jeho archeologický výskum v tejto lokalite v rokoch 1885 – 1894 bol korunovaný množstvom bohatých nálezov, ktoré

popísal v správe, ktorú si počas výskumov viedol. Pritom až do súčasnosti je nedocenený fakt, že práve jeho nálezy prehľadli pohľad do minulosti tohto územia, či už ide o historické obdobia existencie Rímskej ríše, Avarov ako aj sťahovania národov. Tejto svojej vášni podriadil Sötér všetko, svoje vedomosti, čas aj peniaze, bez ktorých ani v tomto období nebolo možné sa pustiť do archeologického výskumu. Vďaka svojej vysokej funkcii v službách Mošonskej župy získaval peniaze aj zo župných zdrojov. Aj napriek finančnej podpore sa mu nepodarilo uskutočniť projekt v podobe vydania trojväzkovej monografie Mošonskej župy od autora Ede Ivánfiho. Keďže ani župa projekt nepodporila, objemné sedemkilogramové dielo nebolo nikdy vydané a Ivánfiho monografia zostala iba v rukopisnej podobe. Sötér tak použil náhradné riešenie v podobe skromného vydania publikácie, v ktorej popisuje svoje výskumy a vykopávky, pričom čerpá tiež z poznatkov spomínaného rukopisného diela. (Jive Maász, Jozef Mallinerits - Čunovo – naše selo/naša obec)

Mária Terézia, Čunovo a Bratislava

Forma prezentácie:

Prezentačný panel

CHODBA KAŠTIEĽA

Prierez obnovou kaštieľa a sýpky, najvýznamnejšie atraktivity v blízkom okolí

Forma prezentácie:

Fotografie s popismi umiestnené na stenách pozdĺž celej chodby, dotyková obrazovka/obrazovky na stene

